

Organizacja systemu wsparcia matek karmiących w Polsce

- a. Dlaczego matki potrzebują informacji i pomocy?
- b. Grupy wsparcia matek karmiących.
- c. Profesjonalne poradnictwo laktacyjne.

Dlaczego matki potrzebują wsparcia i pomocy?

Mgr Joanna Żołnowska

„Karmienie piersią, nawet jeśli jest aktem naturalnym, jest także zachowaniem wyuczonym. W zasadzie wszystkie kobiety mogą karmić piersią, jeśli otrzymają dokładne informacje i wsparcie ze strony rodziny, społeczności lokalnej i pracowników ochrony zdrowia”

Globalna Strategia Żywienia Niemowląt i Małych Dzieci (WHO 2002)

Bariery inicjowania i kontynuowania karmienia piersią.

- Niedostateczny zakres i jakość edukacji prenatalnej o żywieniu niemowląt i małych dzieci.
- Nieoptymalne zasady postępowania i praktyki w szpitalach.
- Brak kontroli w odpowiednim czasie, właściwej pomocy i kompetentnego wsparcia po wypisie ze szpitala.
- Sprzeczne informacje dla kobiet i błędne z punktu widzenia współczesnej wiedzy poglądy odnośnie postępowania w karmieniu piersią. Niekontrolowany marketing sztucznej żywności dla niemowląt.
- Wczesny powrót do pracy i brak udogodnień oraz wsparcia w miejscu pracy dla matek karmiących.
- Brak wsparcia rodziny i szerokiego wsparcia społecznego
- Ukazywanie w mediach karmienia mieszankami dla niemowląt jako normy.

Krytyczne momenty w laktacji – wymagające szczególnej uwagi.

- Pierwsze godziny po porodzie w szpitalu
- Pierwszy miesiąc karmienia i trudności związane ze stabilizacją laktacji
- 2-3 miesiąc – najwięcej matek w Polsce porzuca karmienie
- Po czwartym miesiącu życia dziecka – utrzymanie wyłącznego karmienia piersią.

Matki ryzyka:

- bardzo młode
- z trudnych warunków
- z problemami w karmieniu piersią
- z patologią ciąży lub porodu
- z obciążonym wywiadem położniczym
- niepowodzenie w karmieniu poprzednich dzieci

Grupy wsparcia matek karmiących

Grupy wsparcia matek karmiących to znana i popularna inicjatywa na świecie. Zapoczątkowana przez wspomnianą La Leche League International w USA w latach 60-tych. Komisja edukacji Komitetu Upowszechniania Karmienia Piersią (później CNoL) podjęła inicjatywę UNICEF kształcenia liderów grup wsparcia matek karmiących. W latach 1999 – 2004 odbyło się 12 kursów dla 30 osobowych grup liderów. Grupy takie prowadzone były przy szkołach rodzenia, poradniach laktacyjnych, ośrodkach kultury, przychodniach. Jednak forma spotkań dla mam nie jest nadal zbyt popularna wśród matek. Wydaje nam się, że w tamtych czasach matki napotykały na szereg barier, takich jak odległość do pokonania z małym dzieckiem, brak samochodu, brak opieki do starszego dziecka, brak ułatwień dla wózków i in.

Obecnie rolę grup wsparcia przejęły serwisy społecznościowe i strony internetowe. To doskonałe miejsce do uprawiania promocji karmienia piersią. Od nas zależy poziom przekazywanej tam wiedzy i udzielanego wsparcia. Wiemy jak bywają nieprofesjonalne i szkodliwe informacje tam przekazywane, ile mitów i nieuzasadnionych naukowo przekonań tam powstaje. Warto polecić strony i facebooka Fundacji Mleko Mamy, Centrum Nauki o Laktacji, Medycyny Praktycznej – pediatria. Niestety „wsparcia” udzielają też serwisy konsumencie firm produkujących mieszanki i żywność dla niemowląt. Zdarza się, że nazywają się „doradcami laktacyjnymi”. A żaden doradca laktacyjny z certyfikatem nie może współpracować z serwisem konsumenckim tego typu. Tego typu działania przejmują „klienta” i niekoniecznie wspierają karmienie naturalne.

W załączeniu artykuł psychologa - konsultantki laktacyjnej mgr Wandy Urmańskiej konkretnie opisujący jak zorganizować grupę wsparcia matek karmiących oparty na jej wieloletnim doświadczeniu.

Poradnictwo laktacyjne i jego aspekty prawne.

Magdalena Nehring – Gugulska

Monika Żukowska - Rubik

Karmienie piersią, aby przebiegało prawidłowo, potrzebuje instruktażu i wsparcia. Ale gdy pojawiają się problemy, potrzeba jeszcze czegoś więcej – wiedzy, umiejętności i czasu. Wiedzą to matki i szukają pomocy u lekarzy - położnych – pielęgniarek – rehabilitantów – na stronach internetowych – w czasopiśmie i książkach. Nie zawsze jednak te osoby czy źródła potrafią lub mogą kompetentnie pomóc. Aby zapewnić matkom fachową, dość wąsko wyspecjalizowaną opiekę, powstała oddzielna umiejętność: PORADNICTWO LAKTACYJNE. Na całym świecie, również w Polsce, intensywnie się rozwija. Idea powstania profesjonalnego poradnictwa laktacyjnego, jako odrębnej umiejętności powstała 25 lat temu w Stanach Zjednoczonych. Przywędrowała do Polski za przyczyną śp. Małgorzaty Neugebauer, lek. Magdaleny Nehring – Gugulskiej, mgr Wandy Urmańskiej, lek. Moniki Żukowskiej-Rubik – pierwszych polskich konsultantek laktacyjnych IBCLC. Warto podkreślić, że pierwszą polską Poradnię Zaburzeń Laktacji stworzyła doc. Krystyna Mikiel-Kostyra przy Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie już w roku 1986. Było to miejsce

szczególne, gdzie przyszłe konsultantki zetknęły się z tematem laktacji i nabrały pierwszego szlif.(...)

Oto stan prawny uprawiania poradnictwa laktacyjnego w Polsce :

- opieką nad matką oraz noworodkiem, w tym poradnictwo laktacyjne jest świadczeniem zdrowotnym i może być realizowane są przez osoby posiadające uprawnienia do wykonywania zawodu lekarza, pielęgniarki i położnej;
- w okresie ciąży i porodu opiekę laktacyjną ma zapewniać osoba sprawująca opiekę (położna, lekarz) w placówce leczniczej (znowelizowane rozporządzenie Ministra Zdrowia z dn. 20 września 2012 roku (Dz.U.12.1100 z dn. 4.10. 2012) ALE UWAGA! 1/ dotyczy tylko ciąży i porodu fizjologicznego; 2/ z opisu zadań wynika, że chodzi o poziom II opieki laktacyjnej;
- w okresie połogu opieka laktacyjna leży w zadaniach położnej podstawowej opieki zdrowotnej; na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2009 r. Nr 139 poz. 1139; 2010 r. Nr 208 poz. 1376),
- po szóstym tygodniu położna POZ przekazuje opiekę pielęgniarce POZ (ale w jej zadaniach nie ma opieki laktacyjnej)
- jeśli sytuacja tego wymaga położna kieruje matkę do lekarza POZ (w zadaniach nie ma on opieki laktacyjnej)
- przez cały okres karmienia kobiety mogą korzystać ze specjalistycznej opieki lekarskiej
- stworzono nowe stanowisko pracy podmiotach leczniczych (Rozp. MZ z dn. 20 lipca 2011) przeznaczone wyłącznie dla położnych (zatrudniają się na razie położne – konsultantki, doradcy laktacyjni, ale zgodnie z Rozp. może zatrudnić się każda położna, nawet bez dodatkowego przeszkolenia)
- poradnie laktacyjne funkcjonują pobierając opłaty za świadczenia, lub realizują porady w ramach własnego budżetu (np. szpitala). Narodowy Fundusz Zdrowia nie kontraktuje tzw. poradnictwa laktacyjnego, ponieważ porady specjalistyczne powiązane z problemami występującymi przy naturalnym karmieniu piersią i laktacji są gwarantowanym przez NFZ elementem opieki nad kobietą podczas ciąży, porodu i połogu i mieszczą się w stawce tych elementów.
- Ministerstwo Zdrowia przygotowuje projekt włączenia porady laktacyjnej do koszyka świadczeń gwarantowanych;

Niestety jedną z poważnych **barier jest brak wiedzy na temat laktacji na odpowiednim poziomie do zadań postawionych personelowi medycznemu**. Potwierdziły to dwa badania wykonane przez nas w ramach prac doktorskich, które pokazały, że poziom wiedzy personelu medycznego sprawującego opiekę okołoporodową i środowiskową jest niesatysfakcjonujący, nie osiąga poziomu II wiedzy o laktacji adekwatnie do II poziomu opieki. Tym bardziej sprawowanie opieki III poziomu (profesjonalne poradnictwo laktacyjne) bez uzupełnienia wiedzy i praktyki nie ma szans na powodzenie. Mimo, że większość badanych osób deklarowało udzielanie porad laktacyjnych, ich wiedza nie była satysfakcjonująca. Najniższą

wiedzę posiadały osoby, które nie odbywały kursów doszkalających w dziedzinie laktacji, wiedzę czerpały jedynie z kształcenia przeddyplomowego oraz podyplomowego w ramach specjalizacji z neonatologii, położnictwa, pediatrii, pielęgniarstwa położniczego, a także pracujące w opiece środowiskowej oraz w klinikach. Najwyższy poziom wiedzy prezentowały osoby, które wykazywały najwyższą aktywność edukacyjną (odbywały najdłuższe kursy, zdobywały międzynarodowe certyfikaty umiejętności w dziedzinie laktacji). Tylko 7% położnych wykazywało taką aktywność i uczestniczyło w kursach. Wyższy poziom wiedzy laktacyjnej wśród personelu przekładał się na wyższą jakość udzielanych porad laktacyjnych w profesjonalnych formach (porada bezpośrednia, udokumentowana, instruktaż, postępowanie terapeutyczne zgodne z aktualną wiedzą). **Drugą barierą jest niska dostępność poradnictwa III poziomu**, w ramach którego można rozwiązać kompleksowo (u jednej osoby!) wszystkie problemy laktacyjne i utrzymać laktację w sytuacji jej zaburzeń.

Wiele problemów laktacyjnych jest złożonych, wymaga diagnostyki, leczenia, ale też czasu, wiedzy i doświadczenia, niejednokrotnie przekraczając kompetencje położnej, na którą w systemie nałożono te zadania. Chcąc zapewnić matkom skuteczną opiekę najwyższej jakości powinniśmy na każdym etapie przekazywać spójne, oparte na dowodach naukowych informacje i współpracować w ramach zespołu terapeutycznego.

Zadania zespołu terapeutycznego na poszczególnych etapach laktacji:

Zawód/stanowisko/umiejętność	Najważniejsze zadania	Podstawa prawna Uwagi
Lekarz ginekolog	Praktyczne i teoretyczne przygotowanie do (...) karmienia piersią (od 21 tyg.)	SOO*, pkt. II. Ustawa o zawodzie lekarza **
Położna POZ	Profilaktyka chorób kobiecych i patologii położniczych. Sprawowanie opieki nad kobietą w przebiegu ciąży fizjologicznej wg indywidualnego planu. Prowadzenie fizjologicznego porodu, położu oraz sprawowanie opieki nad noworodkiem	SOO, pkt. II.* Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej ***
Położna przyjmująca poród	Bezpośrednio po urodzeniu – kontakt z matką „skóra do skóry”, rozpoznanie momentu gotowości do ssania piersi, przystawienie noworodka do piersi, (III okres porodu), demonstracja karmienia piersią (IV okres porodu), kontrolowanie cech dobrego przystawienia i pozycji	SOO, pkt. X. 6, XII. 1 * Ust. o zawodzie*** Stanowisko pracy *****
Położna na oddziale	Dostarczenie wyczerpujących informacji o korzyściach i metodach karmienia piersią, instruktaż i obserwacja prawidłowego przystawienia dziecka do piersi i postępowania w laktacji w tym okresie.	SOO, pkt. XII. 8, 1) – 6)* Ust. o zawodzie*** Stanowisko pracy *****
Lekarz neonatolog	Ocena stanu dziecka, ocena umiejętności ssania, leczenie stanów patologii noworodka, określenie wskazań i zlecenie suplementacji.	SOO, pkt. XII - XIII* Ustawa o zawodzie lekarza **
Lekarz ginekolog-położnik	Ocena ryzyka okołoporodowego, stanu położnicy, podejmowanie działań diagnostycznych i leczniczych w	SOO, pkt. II – XI. Ustawa o zawodzie lekarza **

	przebiegu porodu i pogołu.	
Fizjoterapeuta i Neurologopeda	Wspomaganie rehabilitacyjne funkcji ssania i innych funkcji życiowych.	Ustawy dotyczące medycznych zawodów regulowanych i podmiotów leczniczych **** Stanowisko pracy *****
Doradca/konsultant laktacyjny (zatrudniony jako edukator do spraw laktacji)*****	Profesjonalne poradnictwo laktacyjne wykracza poza ramy przewidzianej ustawą pracy położnej rodzinnej. Obejmuje: - rozwiązywanie problemów laktacyjnych, które wykraczają poza zakres podstawowy - dobór sprzętu i instruktaż odciągania, dokarmiania, przechowywania pokarmu - prowadzenie relaktacji - drobne zabiegi wspomagające laktację, diagnostyczne i lecznicze - wsparcie dla matek w trudnej sytuacji związanej z laktacją	SOO, pkt. XIV. 3.* Ust. o zawodzie (w zależności jaki posiada) Zaświadczenie o ukończeniu cyklu kształcenia podyplomowego, uzyskaniu certyfikatu Kodeks etyczny i zawodowy doradcy/konsultanta
Psycholog	Pomoc psychologiczna. Wsparcie w sytuacji niepowodzeń, trudności okresu okołoporodowego.	SOO pkt. pkt. XIV. 4.* Ustawa o zawodzie psychologa *****
Położna rodzinna	Ustala sposób żywienia noworodka i pomaga położnicy rozwiązywać problemy dotyczące karmienia piersią. Prowadzi edukację zdrowotną. Położnicy zapewnia się poradnictwo laktacyjne.	SOO, XIV. 2, 3); 3; 5, 4)-5) * Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej ***
Lekarz pediatra	Podczas wizyty patronażowej lekarz podstawowej opieki zdrowotnej wykonuje badanie przedmiotowe i podmiotowe dziecka z uwzględnieniem jego rozwoju fizycznego. Rozpoznawanie chorób, zapobieganie im, leczenie i rehabilitacja chorych, udzielanie porad lekarskich, a także wydawanie opinii i orzeczeń.	Rozp. w sprawie świadczeń gwarantowanych ***** Ustawa o zawodzie lekarza **

1) Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie standardów postępowania oraz procedur medycznych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, pogołu oraz opieki nad noworodkiem z dn. 20 września 2012 (Dz.U.12.1100 z dn. 4.10. 2012)

2) Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r o zawodzie lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. z 2007, nr 14 poz. 89 z późn. zm.)

3) Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. Nr 57, poz. 602, z późn. zm.)

4) Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej i [Ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich UE](#)

5) Rozp. MZ z dn. 20 lipca 2011 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk pracy w podmiotach leczniczych nie będących przedsiębiorstwami (Dz. U. 2011 nr 151 poz. 896)

6) Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów. (Dz. U. 2001, nr 73, poz. 763).

7) Rozp. MZ z dnia 29 sierpnia 2009 w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. (Dz.U. 2009 nr 139 poz. 1139).

Od 10 lat konsultanci i doradcy laktacyjni, przedstawiciele zawodów medycznych, głównie położne, pielęgniarki, lekarze kształcą się na własny koszt na kursach dokształcających organizowanych przez jednostki niepubliczne prowadzone przez organizacje pozarządowe zrzeszające ekspertów. Takich profesjonalistów jest ok. 300 w całej Polsce, pracują w poradniach laktacyjnych przyszpitalnych, prywatnych lub udzielają porad w ramach indywidualnej praktyki lekarskiej lub pielęgniarskiej rejestrowanej w izbach lekarskich lub pielęgniarskich. Znane w Polsce certyfikaty:

Konsultant Laktacyjny IBCLC

Międzynarodowa Rada Egzaminatorów Konsultantów Laktacyjnych (IBLCE) jest organizacją pozarządową, posiadającą uprawnienia do nadawania certyfikatów w profesjach medycznych. Organizacja powołana w USA w 1984 roku przez ówczesnych pionierów promocji karmienia piersią opracowała zakres kompetencji konsultanta oraz egzamin sprawdzający wiedzę i umiejętności. Obecnie działalność organizacji ma zasięg światowy, egzamin jest tłumaczony na kilkanaście języków, a certyfikat IBCLC ma około 17 000 osób w 75 krajach i jest uznawany w większości państw na całym świecie.

Pierwszy egzamin IBLCE po polsku odbył się w 2004 roku w Warszawie. Po ogłoszeniu jego wyników liczba konsultantek IBCLC w Polsce wzrosła z 4 do 48, w następnym roku było ich już 69. 90% z nich uzyskało przygotowanie teoretyczne i praktyczne na szkoleniach zorganizowanych przez Komitet Upowszechniania Karmienia Piersią (*Szkolenie dla kandydatów na Międzynarodowych Konsultantów Laktacyjnych, Problemy w laktacji*, 150h +40h praktyki), prowadzonych w oparciu o najnowszą wiedzę i anglojęzyczne podręczniki. Pierwsze szkolenie dla konsultantów laktacyjnych odbyło się dzięki finansowemu wsparciu Ambasady Holandii. Jego kierownikiem była dr Magdalena Nehring-Gugulska. Szkolenie zgromadziło pionierki i entuzjastki poradnictwa laktacyjnego w naszym kraju. Zainteresowanie certyfikatem zaczęło wzrastać, co roku odbywały się kursy (od 2006 roku prowadzone przez Centrum Nauki o Laktacji). Obecnie jest 116 konsultantów, w tym 43 recertyfikowanych (2011). Od 2004 r. egzamin IBLCE jest co roku tłumaczony na język polski.

Certyfikowany Doradca Laktacyjny

Decyzję o stworzeniu pierwszego, polskiego certyfikatu w dziedzinie wiedzy o laktacji podjęto 2.11.2006, kiedy nie powiodła się kolejna próba rejestracji zawodu konsultanta laktacyjnego. Prof. Ewa Helwich, konsultant krajowy w dziedzinie neonatologii zaproponowała „rozwiązanie kompromisowe”: *certyfikat możliwy do uzyskania przez przedstawiciela zawodu medycznego po odbyciu przewidzianego przepisami szkolenia*. Centrum Nauki o Laktacji podjęło trud opracowania programu, przygotowania szkoleń teoretycznych i praktycznych, egzaminowania i nadawania certyfikatu według ścisłych wymagań. Nadając tytuł potwierdzamy, że według naszej oceny doradca nabył odpowiednią wiedzę i umiejętności, aby profesjonalnie i odpowiedzialnie prowadzić poradnictwo laktacyjne. Certyfikat zaczął być znany i ceniony przez pracodawców. Pomaga w zatrudnieniu doradców w szpitalach lub tworzeniu własnych poradni i punktów laktacyjnych. Nie uprawnia jednak do udzielania świadczeń zdrowotnych innych, niż wynikające z posiadanych kwalifikacji zawodowych. Doradca otrzymuje prawo do posługiwania się tytułem Certyfikowanego Doradcy Laktacyjnego oraz noszenia znaczka CDL (znak towarowy prawnie chroniony nr 204464). Lista CDL wraz z nadanymi numerami certyfikatów jest publikowana na stronie www.kobiety.med.pl/cnol/doradcy. Obecnie mamy w kraju 180 doradców CDL (2011).

Kontakty do konsultantów/doradców laktacyjnych można znaleźć na stronach:

www.kobiety.med.pl, zakładka DORADCY

www.mlekomamy.pl, zakładka PORADY

www.laktacja.org.pl, zakładka KONSULTANCI LAKTACYJNI W POLSCE

www.pediatrics.mp.pl/karmieniepiersia.html zakładka GDZIE SZUKAĆ POMOCY